

Gannby menar att för att en utveckling ska ske behöver förstelärare, lärare, assistenter, övrig personal och rektor ha förtroende för varandra. Det är nödvändigt för att de ska kunna föra öppna samtal och diskussioner och utveckla arbetet

tillsammans. Utveckling sker bäst när alla deltar, tar ansvar och har förtroende för varandra.

Iida Andersson, SÖK

Referenser:
Östlund, D. (red.) (2017). *Nio förstelärares arbete i grundskola och gymnasieskola: resultat från en forskningscirkel* <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hkr:diva-17787>

Nyhetsbladet för AKK nr 4, 2017. Elevfokus för ökat inflytande, ökad delaktighet och motorisk förmåga. sok@sokcentrum.se

Bruce, B. (2016). *Språklig sårbarhet i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Samtal med en forskare

I det här numret är vi glada att få presentera Annika Dahlgren Sandberg, professor emerita i psykologi. Senast hennes och SÖK:s vägar korsades var när vi hade glädjen att få lyssna till henne vid en kommunikationsträff för några år sedan.

Berätta kort om din egen forskning

Under min mångåriga verksamhet som specialpedagog och psykolog med erfarenhet framförallt från barn och vuxna med synskada, utvecklingsstörning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar kom jag alltmer att fokusera på betydelsen av möjligheter till kommunikation. I alla mina möten med dessa personer var kommunikationen av vital betydelse för vad vi än skulle pyssla med tillsammans. Min frustration var ofta stor över att inte få den tid jag önskade för att komma längre med och för varje individ. När jag därför i slutet av -80-talet fick möjlighet att komma tillbaka till universitet som forskningsassistent på ett projekt om talad och skriven kommunikation hos barn med, som det hette då, kommunikationshändikapp såg jag det som en skänk från ovan. Mina praktiska erfarenheter och frågor från mitt yrkesliv blev alltså ingången till forskningen.

I det fortsatta arbetet fokuserade jag på den skrivna kommunikationen hos barn och ungdomar som använ-

Annika Dahlgren Sandberg, professor emerita i psykologi med barnklinisk inriktning. de AKK. Alla använde Bliss och var goda kommunikatörer. I huvudsak visade mina studier att de trots goda förutsättningar, till exempel god fonologisk medvetenhet, hade stora svårigheter att läsa och skriva. När jag letade vidare hittade jag också svårigheter med det auditiva korttidsminnet, som är viktigt vid läs- och skrivinläring. Det exemplifieras kanske bäst av den unge man som beskrev för mig att han "hade svårt att höra ordet i huvudet". I samma riktning pekade resultat som visade att de barn som kunde läsa och skriva alla hade direkt stöd av talsyntes i läs- och skrivinläringen, förutom, som de andra barnen, i all kommunikation. Min tolkning är att de via sin talsyntes kunde "ljuda". Andra linjer har varit och är betydelsen av så kallad theory of mind för social samvaro och kommunikation hos barn och ungdomar som använder AKK men också hos barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Jag fann till exempel att barn och ungdomar med grava rörelsehinder och som saknar förmåga att använda talat språk var mycket försenade i sin förmåga att lösa uppgifter av theory of mind-karaktär. Sådana resultat kan ge oss insikter i hur utvecklingen av theory of mind är beroende av egen aktivitet, av låtsaslek, av att tidigt få

möjlighet att ta andras perspektiv, av att göra saker för andra.

Berätta om vad du gör just nu

Sedan många år är jag en del av det internationella projektet BAC: becoming an aided communicator. Forskare, barn och ungdomar och deras föräldrar och lärare från 16 länder från flera kontinenter har deltagit i arbetet med insamling av information. Syftet har varit att kartlägga den språklig förmågan hos barn i åldern 5 – 15 år som använder grafisk kommunikation. Vi har genom en rad olika uppgifter beskrivit både förståelse och språkliga uttrycksätt när det gäller semantik, grammatik, syntax och pragmatik. Projektet kommer att avrapporteras på olika sätt. I mars ger tidskriften *Augmentative and Alternative Communication* ut ett specialnummer där artiklar från valda delar av projektet publiceras.

Kognition, språk och kommunikation är fortsatt mina stora intressen och andra pågående arbeten rör perceptuell och instrumentell

bedömning av prosodi hos barn med autismspektrumtillstånd och theory of mind och exekutiva funktioner hos tvåspråkiga förskolebarn.

Vilka är de största utmaningarna inom kommunikationsområdet?

Att lyckas med noggrann kartläggning av barnens förmågor och utifrån det bygga upp miljön, ge barnet optimala förutsättningar för kommunikation. Det finns ingen "quick fix".

Har du någon uppmaning till våra läsare?

En del av min forskning om barnen med rörelsehinder som använde AKK var longitudinell. Jag följde barnen under sex år, vid 6, 9 och 12 års ålder. Resultaten visade en tydlig utveckling men den stod inte i paritet med kronologisk ålder. Det innebar till exempel att barn som vid sex års ålder bedömdes begåvningsmässigt vara i nivå med sin ålder vid 12 års ålder presterade resultat långt under sin åldersnivå. Samma gällde utvecklingen av läs- och skrivförmåga. Med detta vill

jag visa vikten av tidig utredning och noggrann uppföljning. Barnens utveckling är i stor utsträckning beroende av den omgivande miljön och de möjligheter man presenteras. Grunda insatser i noggranna kunskaper om den aktuella funktionsnedsättningen och om den enskilde individen med en noggrann kartläggning av starka och svaga sidor. Bygg sedan på de starka sidorna. Där finns glädjen och viljan att utvecklas. Arbeta för tidig utredning och uppföljning.

Näm dina topp-tre artiklar/böcker på området

Smith, M. & Murray, J. (2016). *The silent partner? Language, interaction and aided communication*.

Guildford: J & R Press Ltd. *Augmentative and Alternative Communication*. Marsnumret 2018.

Siegal, M. & Surian, L. (2012). *Access to language and cognitive development*. Oxford University Press.

Är bliss fortfarande aktuellt?

del 3 av 3 om bliss och blisstillägnande

Läs sista delen i serien: Är bliss fortfarande aktuellt? Del 1 i Nyhetsbladet för AKK (Nr 3/2017) handlade övergripande om bliss och blisstillägnande. Del 2 (NB, Nr 4/2017) om målgruppen för bliss, gav exempel på "typ-blissare" och hur dessa kan matchas med lämpliga metoder för tillägnande av bliss.

I denna avslutande del fördjupar vi metodikdiskussionen, beskriver hur vi kan stödja blissarens språkutveckling, vokabulär, grammatik och samtal via övningar, men framför allt

genom ett förhållningssätt som gynnar språklig växt.

Det är inte en slump att jag kallade den bok jag skrev 2009 för "Bygga och använda språk – bliss i AKK: Språk lär man genom att använda och pröva och språk bygger man också i samspel med andra personer. Bok och film kan du beställa (extrapris till och med mars månad) på vår hemsida www.sokcentrum.se.

Välj ut intressanta symboler

- Mest motiverande
- Ger mest effekt i omgivningen
- Används ofta

Exempel:

Fråga Retas Mer...

sök

Man behöver göra ett urval av symboler som följer dessa principer: man väljer ut symboler som är mest motiverande för individen (utgår från vad denne vill prata om), ger mest effekt i omgivningen (påver-